

Kontrollkäik SA Pärnu Haigla psühhiaatrikliinikusse

(1) Õiguskantsleri nõunikud kontrollisid 09.12.2013 etteteatatult SA Pärnu Haigla psühhiaatrikliiniku statsionaarse osakonna tegevust.

SA Pärnu Haigla psühhiaatrikliiniku (edaspidi *kliinik*) asukoht on Ristiku 1, Pärnu. Kliiniku statsionaarne osakond koosneb akuutraviüksusest, ebastabiilse remissiooni üksusest, üldpsühhiaatriaüksusest ning depressiooni- ja ärevushäirete üksusest. Kliinikus on 43 voodikohta. Kontrollkäigu hetkel oli kliiniku akuutraviüksuses ravil 8, ebastabiilse remissiooni üksuses 7, üldpsühhiaatriaüksuses 10 ja depressiooni- ja ärevushäirete üksuses 12 patsienti.

Viimati kontrollis õiguskantsler kliinikut 29.11.2012 aadressil Sääse 3, Pärnu.¹

(2) Õiguskantsler kontrollis, täites ühtlasi piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise ja karistamise vastase konventsiooni fakultatiivse protokollis artiklis 3 sätestatud riigi ennetusametuse funktsiooni, kas külastatud osakondades on tagatud isikute põhiõigused ja –vabadused.

(3) Kontrollkäigu raames külastasid õiguskantsleri nõunikud kliiniku osakondade ruume ning vestlesid ringkäigu ajal osakondade töötajatega. Eraldusruumide kontrollimisel pöörasid õiguskantsleri nõunikud erilist tähelepanu nende sisustusele ning eraldatud patsiendi nõuetekohase jälgimise võimalustele. Dokumentide kontrollimisel tutvusid õiguskantsleri nõunikud ohjeldusmeetmete rakendamise registri, vägivalda juhtumite registri ning ohjeldatud patsientide toimikutes sisalduvate dokumentidega.

(4) Õiguskantsleri seisukoht

Kontrollkäigu tulemusel tuvastas õiguskantsler kliinikus ühe võimaliku probleemina, et kliiniku statsionaarse osakonna üksuse ruumides, muu hulgas palatites, on patsientide jälgimiseks kasutusel ulatuslik videovalve.

Videovalve kasutamine osakonnas

Kontrollkäigu kestel läbi viidud ringkäigul selgus, et kliiniku statsionaarse osakonna üksustes on patsientide jälgimiseks kasutusel videovalve. Kaamerateest saab kõikides üksustes jälgida üksuse koridore, eraldusruumi, jälgimise ruumi, külastusruumi ja palateid. Kaamerate pilt on reaajas jälgitav kõikide üksuste õepostides ning videopilti salvestatakse. Salvestatud videopilti on võimalik järelvaadata üksnes kliiniku juhatuse otsusel.

Videovalve kasutamise asjaolust teavitamiseks oli üksuste sisse- ja väljapääsude juurde paigutatud teavitavad sildid.

Tulenevalt põhiseaduse (PS) §-st 26 on igaühel õigus eraelu puutumatusele. Eraellu võib sekkuda vaid riigi või kohaliku omavalitsuse asutuste poolt seaduses sätestatud

¹ Kontrollkäigu kokkuvõte on kättesaadav aadressil:

http://oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/kontrollkaigu_kokkuvote_parnu_haigla_psu_hiaatrikliinik_1.pdf (11.12.2013).

juhtudel ja korras. PS § 26 kaitsealasse kuuluvad eelkõige füüsiline ja vaimne puutumatuse, isiku identiteet ning õigus oma kujutisele. Füüsilist ja vaimset puutumatust võib muu hulgas riivata isiku jälgimine.²

Isikute filmimine ja filmitu salvestamine riivab ka PS §-s 19 sisalduvat isikute põhiõigust informatsioonilisele enesemääramisele. Isikuandmete töötlemisel kaitseb füüsilise isiku põhiõigusi ja –vabadusi, eelkõige õigust eraelu puutumatusele, isikuandmete kaitse seadus (IKS). Üldjuhul on isikuandmete töötlemine lubatud üksnes andmesubjekti nõusolekul, kui seadus ei sätesta teisiti (IKS § 10 lg 1). IKS § 12 lõike 1 järgi peavad nõusolekus olema selgelt määratletud andmed, mille töötlemiseks luba antakse, andmete töötlemise eesmärgi ning isikud, kellele andmete edastamine on lubatud, samuti andmete kolmandatele isikutele edastamise tingimused ning andmesubjekti õigused tema isikuandmete edasise töötlemise osas. IKS § 12 lõike 2 järgi peab nõusolek olema kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis, välja arvatud kui see ei ole andmetöötlemise erilise viisi tõttu võimalik.

IKS § 14 sätestab isikuandmete töötlemise tingimused ilma andmesubjekti nõusolekuta. Tervishoiuteenuseid saavate isikute jälgimine videovalve teel teenuse osutamise asukohas võib puudutada isiku delikaatseid isikuandmeid IKS § 4 lõike 2 mõttes. Seaduse § 14 lõike 3 järgi võib isikuandmeid edastavat või salvestavat jälgimisseadmetikku kasutada üksnes isikute või vara kaitseks ning juhul, kui sellega ei kahjustata ülemääraselt andmesubjekti õigustatud huve ning kogutavaid andmeid kasutatakse ainult nende kogumise eesmärgist lähtuvalt. Andmesubjekti nõusolekut asendab sellise andmetöötlemise korral jälgimisseadmetiku kasutamise fakti ning andmete töötleja nime ja kontaktandmete piisavalt selge teatavakstegemine.

IKS § 14 lõike 3 alusel videovalve kasutamine eeldab, et:

- 1) oht varale või teistele isikutele on eelnevalt selgelt määratletud ning selle tõsidust ja realiseerumise tõenäosust on põhjalikult hinnatud;
- 2) analüüsitud on, millised oleksid alternatiivsed meetmed konkreetse ohu tõrjumiseks;
- 3) kui alternatiivseid meetmeid ohu tõrjumiseks ei ole või ei annaks nende kasutamine võrreldavat tulemust või oleksid ebanõistlikult koormavad, siis on analüüsitud, kas jälgimisseadmete kasutamine on ohu tõsidust ja tõenäosust arvesse võttes proportsionaalne meede;
- 4) jälgimisseadmed valitakse ja seadistatakse minimaalsuse põhimõttest lähtuvalt;
- 5) videovalve kasutamisest teavitatakse korrektselt vastavalt IKS § 14 lõike 3 nõuetele.³

Nagu öeldud, selgus kontrollkäigu kestel, et kliinikus on olenemata vajadusest kõik isikud allutatud osakonnas viibimise ajal videokontrollile, sh jälgitakse patsiente videokaamerate abil kõikides palatites. Osakonna töötajate selgituste järgi on videovalve vajalik patsientide efektiivseks jälgimiseks ning vägivallajuhtumite ennetamiseks ja ärahoidmiseks. Samuti on videovalve abil võimalik hiljem tuvastada osakonnas aset leidnud vägivallajuhtumite ja muu taolise asjaolusid.

² K. Jaanimägi. Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. Kommentaarid §-le 26, komm 9.1 Arvutivõrgus: <http://pohiseadus.ee/ptk-2/pg-26/> (11.12.2013).

³ Vt Andmekaitse Inspektsioon. Kaamerate kasutamise juhised, lk 12. Arvutivõrgus: <http://www.aki.ee/et/uudised/uudiste-arhiiv/uut-kodulehel-kaamerate-kasutamise-juhised> (11.12.2013).

Õiguskantsleri hinnangul ei saa siiski inimväärikuse ja õiguse eraelu puutumatusele niivõrd mahukas piiramine (nagu seda on kaamerate paigaldamine kõikidesse palatitesse) isiku nõusolekuta ilma igal konkreetsel juhul vajalikkuse ja põhjendatuse kaalumisetähta olla eesmärgipärane.

Kuigi kliiniku üldkasutatavates ruumides (nt koridorid) ei pruugi videovalve kasutamine kujutada niivõrd suurt isiku põhiõiguste riivet, tuleb ka nendes ruumides jälgimisseadmestiku kasutamisel siiski kontrollida, kas selleks õiguslikku alust sisaldava IKS § 14 lõike 3 kõik ülal nimetatud eeldused on täidetud. Teisisõnu, psühhiaatriakliiniku üldkasutatavates ruumides videovalve kasutamiseks on õiguslik alus IKS § 14 lg 3 näol olemas, kui kliinik on hinnanud jälgimissüsteemi kasutamise tingimuste vastavust IKS §-s 6 sätestatud isikuandmete töötlemise põhimõtetele (eelkõige minimaalsuse ning eesmärgipärasuse põhimõtte osas).

Tulenevalt eeltoodust soovib õiguskantsler kliinikus viia sisse süsteemi, mis tagab, et igal konkreetsel juhul, mil isik ei ole andnud enda kirjalikku nõusolekut tema palatis videovalve kasutamiseks, kaalutakse videovalve kohaldamise vajalikkust ja ulatust. Selline otsus peaks läbipaistvuse ja kontrollitavuse huvides olema tehtud igakordselt iga isiku puhul kirjalikult taasesitatavas vormis. Videovalve rakendamise otsus peaks olema kehtiv vaid konkreetse ajavahemiku jooksul, mille saabumisel tuleb otsus ümber vaadata.⁴

(5) Kokkuvõte

Eelnevat kokku võttes **soovib õiguskantsler kliinikus rakendada süsteemi, mis tagab, et olukorras, kus isik ei ole andnud nõusolekut videovalve kasutamiseks palatis, kaalutaks igal konkreetsel juhul videovalve kohaldamise vajalikkust ja ulatust.**

Õiguskantsler palub SA-l Pärnu Haigla teavet nimetatud soovitusete täitmise kohta hiljemalt 10.03.2014.

---

⁴ Täiendavalt tuleks kliinikul läbi mõelda, kuidas on tagatud delikaatseid isikuandmeid sisaldavate videosalvestiste turvaline säilitamine.